

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Liberec

Liberec byl od roku 1938 správním sídlem Sudetské župy. Zhruba 80 % obyvatel sedmdesáti tisícového města mluvilo německy a většina z nich pracovala v místním textilním průmyslu. Během hospodářské krize ve 30. letech se polovina textilek zavřela a práci ztratilo skoro 10 tisíc lidí. Po Mnichovské dohodě se začalo s urychlenou přestavbou místního průmyslu. Do Liberce se přesunula řada německých firem specializujících se na elektroniku a letectví, například berlínský Argus, Weser Flugzeugwerke z Brém, Henschel Flugzeug-Werke z Kasselu nebo firma Blaupunkt.

V září 1944 bylo v okrese pracovního úřadu Liberec registrováno skoro 25 000 zahraničních civilistů, mezi nimi 5 500 tzv. ostarbeiterů (pocházejících z okupovaných částí Sovětského svazu) a nejasný počet válečných zajatců. Nuceně nasazení v Liberci žili a pracovali často v samotném centru města. Bylo zde pro ně vybudováno přes 100 provizorních ubytoven, včetně několika lágrů pro Romy ze župy Sudety. Ve většině táborů byli ale ubytováni nuceně nasazení ze Sovětského svazu a váleční zajatci. Například hlavní pošta měla přiřazeny tři pracovní tábory, které stály v blízkosti továrny Neumann.

Erwin Scholz se narodil v roce 1927 v Liberci do česko-německé rodiny. Po připojení Sudet k Říši byl očitým svědkem nuceného nasazení v Liberci - vypráví o sovětských válečných zajatcích, o Francouzích i rozličném přístupu a hierarchii nucených pracovníků. Jeho rodina se spřátelila s francouzským důstojníkem, který k nim chodíval hrát šachy. Po válce ale ztratili kontakt. Pan Scholz nebyl odsunut a v 90. letech založil Shromáždění Němců v ČR.

„Liberec vlastně nebyl nikdy bombardován. V Liberci byl klid a mír, a proto se sem za války přestěhovalo spousta válečných podniků. K těm podnikům, které jsme už tady měli. To šlo do deseti tisíců. Jinak jsme tady měli asi čtyři zajatecké tábory. Rusové, rudoarmějci byli v Hanychově, asi třicet. Ty šli pracovat pěšky, museli přes celý Liberec do Harcova, do nástrojárny. Tam byl náhodou můj budoucí tchán, ten byl mistrem. To jsou taky takové epizody. Když přišli komisaři po osvobození, tak si vyhledali toho pana majitele, pana Wegnera. A druhý den už po něm nebylo slechu. A když si přišli pro mého tchána, tak zajatci se ho zastali. Oni říkali, ale ne, to je dobrý člověk. Tak ho nechali být. Takže tady bylo vidět, že se sem tam dalo něco dělat. Takže on těm zajatcům občas nějaký ten krajíc chleba přisunul nebo dobré slovo jim řekl. Nebo je naučil, jak by to měli dělat, aby se nedostali do podezření, že to sabotují atd. Protože oni se to snažili sabotovat.

Když jsem viděl ty Rusáky, jak vždycky pochodovali domů, tak tolikrát jsem uvažoval, že jim hodím taky. Vepředu jeden voják, vzadu jeden voják, to by bývalo bylo šlo z elektriky. Oni pochodovali vedle

elektrické dráhy. Jsem si netroufl tam hodit. Protože to zase byl ten průvodčí. Mně bylo čtrnáct nebo patnáct. Kdyby mě píchl ten průvodčí nebo lidi, kdyby to viděli. To člověk nemohl.“

Interview s Erwinem Scholzem z března 2015 pořizené Štěpánem Pechem, Antikomplex.

Náměty k další práci:

Jak lze na základě krátké vzpomínky Erwina Scholze popsat vztahy mezi civilisty a nuceně pracujícími? Jaké možnosti se nabízely? Čeho se naopak mohli civilisté obávat?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

